

หยุดล่า 'งาสีเลือด'

เรื่อง/ภาพ : นายสัตวแพทย์เกษร สุตะ
คณะสัตวแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
และ สมาคมนุรักษ์นกและ
รสนชาติแห่งประเทศไทย
กรุงเทพธุรกิจ

น ปลายด้ามขวานทองของไทย ยังมี
ป่าดิบดึกดำบรรพ์ผืนใหญ่กว่า
600,000 ไร่ ทอดตัวคร่อมอยู่ระหว่าง
ไทย-มาเลเซีย ชื่อว่า **ฮาลา-บาลา** เป็นภาษามลายู
จากนั้นทางราชการโดยกรมป่าไม้ ก็เห็นความ
สำคัญของทรัพยากรอันประเมินค่ามิได้นี้ จึงจัด
ตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฮาลา-บาลา ครอบคลุม

จังหวัดยะลาและนราธิวาส จนมาถึงปัจจุบันป่าแห่ง
นี้ถูกดูแลโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ
พันธุ์พืช ซึ่งตัวผืนป่าฮาลา-บาลาได้เก็บซ่อนความ
มหัศจรรย์ทางธรรมชาติไว้อย่างมากมาย ทั้งหาได้
ยาก หรือหาไม่ได้ ณ ที่อื่นใดในประเทศไทย หรือ
แม้กระทั่งบนโลกใบนี้ เช่นมดยักษ์ ต้นสยาแดง
ต้นยวน เสือโคร่ง สมเสร็จ เลียงผา จงโคร่ง และ
"นกชนหิน" ก็เป็นหนึ่งในนั้น

ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของเดือนกันยายนที่
ผ่านมา สัตว์ป่าที่อยู่ในกระแสของประเทศไทย
มากที่สุดคงหนีไม่พ้น นกชนหิน หรือในภาษา
อังกฤษเรียกว่า **Helmeted Hornbill** ด้วยเพราะ
เราได้รับข่าวจากคุณปริดา เทียนสงรัสมิ ผู้ซึ่ง
ทำงานอนุรักษ์นกเงือกหลากชนิดในอุทยาน
แห่งชาติบูโด - สุโขทัย จ.นราธิวาส ในฐานะ
นักวิจัยของมูลนิธิศึกษาวิจัยนกเงือก คณะ
วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้บอกเล่า
ข่าวร้ายจากป่าลึกลงในเฟซบุ๊กส่วนตัวว่า "มีพราน
เข้ามาล่านกชนหิน 4 ตัว ออกไปจากป่าบูโด"
หลังจากนั้นไม่นาน ข้อความนี้ก็ถูกพัดพาไป

ตามกระแสโซเชียล แพร่สะพัดออกไปสู่ประชาชนทั่วไป ในทุกวงการทั้งประเทศไทย และสร้างความไม่สบายใจเป็นอย่างมากที่คนไทยได้ทราบว่า สัตว์ป่าที่สวยงามและหาได้ยากของไทยชนิดหนึ่ง กำลังเดินทางสู่การสูญพันธุ์อย่างเต็มกำลัง เพราะการล่าสัตว์ป่าโดยหวังผลเพียงส่วนหัวไปขายประเทศจีน ในภาษาการค้าเรียกสิ่งนี้ว่า **งาสีเลือด** ในภาษาอังกฤษเรียกว่า **Bloody Ivory** หรือ **Hornbill Ivory**

ความจริงการล่าหัวนกชนหินเพื่อนำไปแกะสลัก และหมอบเป็นเครื่องบรรณาการเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายกษัตริย์จีนมีมานานนับพันปีแล้ว ตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง ถือเป็นของฝากที่หายากจากทะเลใต้ ผ่านทางกองเรือสำเภากองจีนที่แล่นทำการค้าไปทั่วภูมิภาคอาเซียน เช่นเดียวกับ นอแรด งาช้าง ริงนก หูลงลาม หยก ชนนกยูง ฯลฯ ทำให้มีหัวนกชนหินแกะสลักสวยงามหลายชิ้น ถูกตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน และในอดีตการล่ามีไม่มาก จึงไม่ส่งผลกระทบต่อจำนวนประชากรนกชนหินตามธรรมชาติ พอตัดภาพมาปัจจุบัน ชนชั้นกลางในประเทศจีนเติบโตเร็วมาก และรวยมาก ทำให้สิ่งใดก็ตามที่กษัตริย์จีนเคยครอบครองและยังมีขายในปัจจุบัน พวกเขาก็ต้องมีไว้ครอบครองด้วย และเครื่องประดับจากหัวนกชนหินก็เป็นหนึ่งในนั้น

ส่งผลให้ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา มีการล่านกชนหินเพื่อตัดหัวส่งขายประเทศจีนอย่าง เป็นล่ำเป็นสัน โดยเริ่มต้นจากประเทศอินโดนีเซีย เพราะยังมีประชากรนกชนหินอยู่มาก ประชาชนยากจน มีเกาะแก่งจำนวนมาก และประเทศกว้างขวาง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายในบางพื้นที่ไม่เข้มข้น โดยเฉพาะป่านอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ การล่าแบบอุตสาหกรรมโดยคนพื้นเมืองและสนับสนุนโดยนายทุนจีนจึงเกิดขึ้น ประมาดการว่ามีการล่าตัดหัวนกชนหินไปแล้วไม่ต่ำกว่า 6,000 หัว ซึ่งจำนวนนี้เน้นเฉพาะที่ทางการจับกุมได้และถูกดำเนินการทางกฎหมายเท่านั้น แต่ทางใต้ดินที่เล็ดลอดออกนอกประเทศอินโดนีเซียไปถึงประเทศจีนได้ ยังมีอีกเท่าใดไม่มีใครทราบ ซึ่งคาดการณ์ว่ามากกว่าที่ถูกจับได้แล้วแน่นอน

พอจำนวนประชากรนกชนหินในประเทศอินโดนีเซียลดจำนวนลงแบบฮวบฮาบ เพราะล่าตัดหัวแบบฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ฆ่าไม่เลือกทั้งตัวผู้ตัวเมีย ฆ่าแม่กระทั่งลูกนกที่เพิ่งออกจากรัง จนลูกนกในธรรมชาติเกิดทดแทนไม่ทันการล่าแบบอุตสาหกรรมนี้ พอนกเหลืออยู่ผู้ล่าจึงทำงานได้ยากขึ้น พรานจึงเบนเข็มขึ้นเหนือมา

ล่าต่อที่ประเทศมาเลเซีย เมียนมา และไทย ซึ่งเป็นภัยอย่างใหญ่หลวงต่อประชากรนกชนหินในระดับโลก จนองค์กรอนุรักษ์ชนกสากล หรือ BirdLife International สำนักงานใหญ่ ประเทศสหราชอาณาจักร ร่วมกับ สหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) และ องค์การเฝ้าระวังการค้าสัตว์ป่า (TRAFFIC) ต้องปรับสถานภาพนกชนหินไปอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ขั้นวิกฤติ (Critically Endangered, CR) อีกทั้งได้ออกแถลงการณ์แสดงความห่วงใยอย่างยิ่ง ถึงรัฐบาลในทุกประเทศที่มีนกชนหินอาศัยอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน เมียนมา และไทย เนื่องจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในครั้งนี้ ไม่มีท่าทีที่จะหยุดง่าย ๆ

อีกสาเหตุที่ทำให้นกชนหินถูกชาวอินโดนีเซียและมาเลเซียฆ่าตาย อาจเพราะว่าชื่อนกชนหินในภาษามลายู เรียกว่า Burong Tebang Mentua ถ้าแปลตรงตัว คือ นกฆ่าแม่ยาย ซึ่งดันไปตรงกับนิทานโบราณว่า บรรพบุรุษของนกชนหิน เดิมเป็นชายที่แต่งงานแล้ว แต่มีเรื่องเคঁคองกับแม่ยาย จึงใช้ขวานฟันเสาบ้านจนพังทับแม่ยาย และชายหนุ่มก็หัวเราะชอบใจ ด้วยผลกรรมนี้จึงถูกสาปมาเกิดเป็นนกชนหิน ที่ส่งเสียงร้องเหมือนคนหัวเราะอยู่เรื่อยไป จนทำให้ชาวอินโด และมาเลบางกลุ่มเชื่อว่า นกชนหินจะนำมาซึ่งโชคร้าย

ในโลกของการค้า เมื่อมีคนต้องการสิ่งใด ก็ต้องมีคนหาขายแน่นอน ไม่ว่าจะถูก หรือ ผิดกฎหมายก็ตาม และยังการค้าออนไลน์กำลัง เฟื่องฟูในทวีปเอเชีย ทำให้ทุกอย่างที่มีเงินจ่ายจริง จะต้องมีคนหาขายออนไลน์นั้นได้ โดยจะมาจาก ส่วนไหนของโลก หรือด้วยวิธีใดก็ได้ บนดินใต้ดิน ก็ได้ ขอให้มาถึงมือผู้ซื้อในประเทศจีนก็พอ ซึ่ง 'หวนกชนหิน' ก็จัดอยู่ในสินค้าหมวดเดียวกับ งาช้าง นอแรด เกล็ดตัวลิน ชินส่วนอวัยวะของ เสือ หมี ฯลฯ ที่มีการค้าในตลาดมืดอยู่แล้ว ยิ่งต่างชาติเข้ามากดดันให้ระงับการค้างาช้าง แอฟริกาในแทบทุกประเทศของทวีปเอเชีย ยิ่งทำให้ความต้องการหวนกชนหินมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อนำมาใช้แทนงาช้าง เพราะเป็นวัสดุที่มีเนื้อใน อ่อนคล้ายกัน จึงสามารถนำไปใช้แกะสลักเป็น เครื่องประดับทดแทนกันได้ แต่ราคาสูงกว่า

งาช้างเป็นวัสดุสีขาวบริสุทธิ์ที่ต้นช่วงหนึ่ง ตรงส่วนปลาย จากนั้นจะมีรูกลวงตรงกลางยาว ไปถึงสุดโคน แต่หวนกชนหินมีลักษณะต้นทั้งแท่ง ผิวนอกเป็นสีแดงเข้ม ซึ่งเป็นสีที่ได้มาจากไขมัน บริเวณก้นของนก โดยนกมักเอี้ยวตัวนำหัวไป ถูต่อมน้ำมันที่อยู่เสมอเพื่อความสวยงาม และ เนื้อในหวนกชนหินจะเป็นสีน้ำตาล โดยเห็นได้ชัด จากผิวด้านหน้าของงอยปากบน พอนำมาแกะ เป็นเครื่องประดับ จะได้สีแดง - เหลือง ซึ่งเป็น สีมงคลของคนจีนพอดี จึงเป็นที่มาของชื่อการค้า 'งาสีเลือด'

'นกชนหิน' ก็เช่นเดียวกับนกเงือกทั้ง 13 ชนิด ของไทย ที่กำเนิดมาบนโลกได้ 45 ล้านปีมาแล้ว วิวัฒนาการมาทำรังตามโพรงต้นไม้ เมื่อตัวเมีย วางไข่แล้วจะใช้มูลของตน ผสมกับโคลนและ ผลไม้ที่ตัวผู้นำมาป้อน เพื่อปิดปากโพรงด้านใน ส่วนตัวผู้ก็จะใช้วัสดุเดียวกันช่วยปิดปากโพรงทาง ด้านนอก โดยจะเหลือเพียงช่องเล็กๆ พอที่ตัวเมีย พอจะยื่นปากออกมารับอาหารได้เท่านั้น

ตลอดระยะเวลาที่ตัวเมียและลูกอยู่ในโพรง ตัวผู้จะหาอาหารหลากหลายชนิดมาป้อนลูกและ เมีย อย่างอุทิศสละไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยนานหลาย เดือน พอลูกนกโตแข็งแรงแล้ว ตัวผู้และตัวเมียก็จะช่วยกะเทาะปากโพรงให้ลูกนกออกมา โดย ตัวเมียและลูกนกจะอ่อนแออยู่ระยะหนึ่ง จึง จะแข็งแรงและบินไปหากินได้ เพราะฉะนั้นถ้า ระหว่างการเลี้ยงลูก นกชนหินตัวผู้ถูกพราน ฆ่าตายไปก่อน ลูกและเมียที่รอคอยอาหารอยู่ใน โพรงก็จะอดตายตามไปด้วย

นกชนหิน จัดเป็นนกขนาดใหญ่ มีความยาว ประมาณ 125 เซนติเมตร โดยมีหางคู่กลางยาวเป็น พิเศษถึง 70 เซนติเมตรและสับตัดพริ้วสวยงามใน ขณะบิน ตัวผู้น้ำหนัก 3 กิโลกรัม ตัวเมียน้ำหนัก 2.5 กิโลกรัม ลำตัวส่วนใหญ่เป็นสีน้ำตาลเข้ม ท้องขาว ปากสีเหลือง แดโคนปากและโหนกแข็งสี แดงเข้ม ส่วนหน้าของโหนกแข็งมีสีเหลือง ตัวผู้ คอเป็นหนังสีแดงเข้มไม่มีขน ส่วนตัวเมียคอเป็น หนังสีขาวอมฟ้าไม่มีขนเช่นกัน โหนกของนกชน หินจะแข็งตัน ต่างจากนกเงือกพันธุ์อื่นที่เป็นโพรง กลวง อาศัยในป่าดิบชื้นตั้งแต่ป่าดิบที่ราบต่ำ เรื่อยไปจนถึงภูเขาสูง 1,200 เมตรจากระดับ น้ำทะเล ส่วนใหญ่มักอยู่ตัวเดียวหรือเป็นคู่ ไม่มี พฤติกรรมรวมฝูงเพื่อเลือกคู่เหมือนนกเงือกชนิด อื่น เช่น นกเงือกกรามช้าง แต่อาจพบหลายตัว

พร้อมกันบนต้นไม้ทรกลางป่า ได้ เนื่องจากตลอดชีวิตของ นกชนหิน พึ่งพาถูกไทรเป็น อาหารหลักมากถึง 25 ชนิด นกชนิดนี้ทำรังอยู่ สูงจากพื้นไม่ต่ำกว่า 30 เมตร ขึ้นไป โดยต้องเป็นต้นไม้ใหญ่ เส้นผ่านศูนย์กลางไม่ต่ำกว่า 5 เมตร และเคยมีกิ่งใหญ่หักมา ก่อนจนรอยหักนั้นไปเป็นโหนก จากนั้นถูกใช้ประโยชน์โดย นกหัวขวาน นกโพระดก ผี มีหมีหมา หมีขอมาล้างกินน้ำผึ้ง จนมีเชื้อราใน ธรรมชาติมาค่อยๆ กัดกินผ่านไปหลายปี จน เนื้อไม้เป็นโพรงขนาดใหญ่ สุดท้ายนกชนหินคู่ หนึ่งบินมาพบโพรงนี้โดยบังเอิญ และแย่งชิงรัง ชนะคู่แข่งมาได้ จึงได้เริ่มสร้างครอบครัวกัน ด้วยเหตุนี้การตัดไม้ทำลายป่าดิบทางภาคใต้ จึง เป็นอีกภัยอย่างใหญ่หลวงต่อประชากรของ นกชนหินด้วย

นกชนหินวางไข่เพียงหนึ่งฟองช่วงเดือน มกราคม-พฤษภาคม แม้จะจับคู่รักเดียวใจเดียว ไปตลอดชีวิต แต่ไม่ทำรังทุกปี หรือบางปีก็ทำ รังเลี้ยงลูกไม่สำเร็จ ด้วยเพราะถูกแย่งโพรงรังที่ เหมาะสมจากนกเงือกหัวแรด นกเงือกกรามช้าง นกกาอี้ง บางปีมีปัญหายุ่งยากในป่า ฝนไม่ตกตาม ฤดูกาล ต้นไม้ไม่แตกออกหรือออกลูกช้าไปเป็น เดือนเพื่อประหยัดพลังงานชีวิต ก็ทำให้ลูกนกชน หินที่ฟักออกมาผิดช่วงเวลาที่เหมาะสม ขาดอาหาร จนตาย และพอ - แม่นกก็ต้องมาเริ่มกันใหม่

ในปีหน้า คนไทยสามารถหาชม นกชนหินในประเทศไทยได้หลายพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี อุทยานแห่งชาติปางยาง จังหวัดยะลา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา และอุทยานแห่งชาติบูโด สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อปราบปรามคนล่าสัตว์ป่าและการค้าซากสัตว์ป่าระหว่างประเทศ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 โดยระบุไว้ว่า ผู้ใดจับล่า เก็บ รบกวอน นำสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่า หรือรังของสัตว์ป่าออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า หรือซากสัตว์ป่า หรือรังของสัตว์ป่า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เพราะฉะนั้นเครื่องประดับที่เชื่อว่า "มีความเป็นมงคลหายาก ราคาแพง" แต่จริงแล้ว มาจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ จะนำพาแต่ความโชคร้าย เพราะสวมใส่ซากสัตว์ที่นำส่งสาร นำเวทนา ถูกฆ่าตายทั้งครอบครัวอย่างไร้ความปราณี

ไม่ซื้อ ไม่หา ไม่ล่ามาขาย สัตว์ป่าไม่สูญพันธุ์ และช่วยกันการผลักดันนกชนหิน เข้าเป็นหนึ่งในสัตว์ป่าสงวนของไทย ในลำดับที่ 20 เพื่อเพิ่มโทษแก่ผู้ล่าให้หนักขึ้น ร่วมกับออกมาตรการคุ้มครอง ดูแล ส่งเสริม ปกป้องพื้นที่ป่าดิบชื้นทางภาคใต้จากสวนยางสวนปาล์ม เพื่อนกชนหินได้มีชีวิตรอดอยู่ตามธรรมชาติต่อไป จะเป็นหนทางแก้ไขปัญหาการค้า 'งาสีเลือด' อย่างถาวร